

על הפרשה

♦ תורה מחשבה ומוסר ♦ פרשת שמות ♦ י"ט סבת תש"פ ♦

פרשת השבוע

שלימות המדות

"ותהר האשה ותלד בן ותרא אתו כי טוב הוא ותצפנהו שלשה ירחים" (ב, ב).

פירש רש"י, כשנולד נתמלא הבית כולו אורה.

ידועים דברי התפארת ישראל (בסוף מסכת קידושין), שמלך ערבי אחד שלח לצייר את דמותו של משה רבינו, ולפי הציור היה נראה כי הוא רע מעללים ויש בו המון חסרונות, והמלך התפלא מאוד. והלך לשאול את משה רבינו לפרש הדבר, וענה לו משה, שאמת הוא הדבר, שבטבעו יש בו מלא חסרונות ומדות רעות, והוא בכוחו התגבר עליהם וכבשם, עד אשר קנה לעצמו היפוכם טבע שני, ולכן הוא היה ראוי להיות מנהיגם של עם ישראל.

והדברים תמוהים מצד עצמם ונסתרים מדברי המדרש שכשנולד נתמלא כל הבית אורה.

וביאר הגאון ר' אברהם יפה'ן זצ"ל משמו של חותנו הסבא מנוכח הדוק זצ"ל, שיש לאדם להשתמש בשני כוחות המנוגדים, על עצמו ועל נפשו צריך להיות אכזרי ולהיות כגולן להילחם עם היצר הרע, אבל בנוגע לזולתו צריך להידבק בדרכי ה' ולהיות רחמן, ולכן אין להתפלא על הציור שראו בו מן האכזריות.

וכמו שביאר מרן הגר"ם זצ"ל (אגרת ל) את מאמר חז"ל (מדרש רבה וזאת הברכה, יא) על הפסוק שמושה הוא "איש האלקים", ואמר ר' אבין מחציו ולמטה איש, מחציו ולמעלה אלקים. כי משה רבינו, אף שהיה איש אלקים וקדוש ופרוש מכל מחמדי תבל, אבל בכל זאת בחציו היה מבחינת איש, וזה בנוגע לכלל ישראל אשר היו תלויים בו.

והוסיף מרן הגר"ם, שזה כלל גדול במדות, שרוב מדות הטובות, המה רק כמה שנוגע להאדם בעצמו, אכן כמה שנוגע לחבירו, החוב להשתמש בכל עוז בהפוכה. וכמו לברוח מן הכבוד שהיא מדה יקרה וכמאמרם ז"ל כי תאות הכבוד תוציא את האדם מן העולם, אכן כמה שנוגע לחבירו, אמרו חז"ל איזהו מכובד המכבד את הבריות. וכן לענין הפרישות אשר היא מעלה נשגבה לבני עליה, והיא רק בבחינת האדם לעצמו, אבל כמה שנוגע לתועלת והנאת חבירו, החוב פרושה להשתמש היפך הפרישות, ולצאת בשוקים וברחובות קריה, ולחפש למלאות טובת חבירו.

"ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליך ה'" (ד, א).

אמר חז"ל (שבת צז, א) שמושה אמר "והן לא יאמינו לי", אמר לו הם מאמינים בני מאמינים, וכמו שכתוב "ויאמן העם".

ביאר הגר"ם ניימן זצ"ל, שאף משה רבינו לא חשב שאינם מאמינים, אלא לא היה בטוח בדעתו שזו אמונה טהורה ואמיתית, כי יתכן שמפני שהם נמצאים בעת צרה גדולה, ואומרים להם שינאלו אותם הם נאחזים אפילו בקש אולי זה יועיל להם, ולא מפני שהם מאמינים באמונה שלימה, אלא חושבים שלא יפסידו אם יאמינו שאולי נכון הדבר.

ומשה רבינו ידע שהם צריכים להגאל בזכות אמונתם, ולכן היה צריך שיעיד עליהם הקב"ה שהם מאמינים באמונה שלימה.

והביא משל נוקב מבנו של הסבא מקלם זצ"ל, לקבץ שחזור על הפתחים מודלת לדלת, ובאחד הבתים הכיר את בעל הבית שהוא גביר מפורסם שנותן הרבה צדקה ומחזיק הרבה מוסדות תורה, ואותו הגביר נתן לו כמה פרוטות כדרך שכולם נותנים. שאלו הקבצן, איך יתכן שאתה נותן לי כמה פרוטות, והלא באים לפניך מנהלי מוסדות גדולים ואתה נותן

"וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא" (א, ו).

יש להבין מדוע חזר הפסוק לכתוב על מיתת יוסף ואחיו, ומהו הקשר לשעבוד.

וביאר האור החיים, שבמיתת יוסף ירדו מגדולתם שהיו מעולים יותר ממצרים ונעשו שוים להם, ובמיתת האחים ירדו למטה ממדרגתם שהיו בעיניהם נבזים אבל לא היו משתעבדים בהם, ובמיתת כל הדור התחילו להשתעבד באמצעות קנאתם אשר ראו הפלגת ריבויים של ישראל שנתמלאת ארץ מצרים בהם.

למד מכאן הגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל יסוד גדול במעלת הנכבדות, שכל זמן שהיו ישראל מעולים ומכובדים יותר מהם, לא יכלו המצריים להשתעבד בהם, ורק כשנעשו מבוזים בעיניהם יכלו להשתעבד בהם.

וכן הוא דרכו של היצר הרע במלחמתו עם האדם, בתחילה הוא משתדל להשפילו בתחומי ההיתר, וכשהדבר עולה בידו הרי האדם ברשותו להכשילו בכל דבר חטא ועון, והעבודה המוטלת על האדם היא להתעלות עד היותו נכבד וחשוב, ועל ידי כן ישמר מן החטא, שכיון שהוא מכיר את מעלתו הרי הוא נמנע מלחטוא כדי שלא לירד ממדרגתו, שרוב העבירות כרוכות בבזיון לעשותם, ואם תהא מושרשת בקרבו מעלת הנכבדות ימנע מלעבור בעברה.

והמפסיד העיקרי לנכבדות היא החפזון והבהילות, ואף מי שהגיע למעלת הנכבדות אם יש בו בהילות עלול להפסיד את נכבדותו ומעלתו.

"ויקצו מפני בני ישראל" (א, י).

"הפך לבם לשנא עמו להתנכל בעבדי" (תהלים קה, כה). הקשה הבית הלוי, לכאורה יש להבין שהרי כל המזמור הולך ומספר חסדי ה' שעשה לישראל מאז היותם לגוי, ולמה הזכיר כאן מה שהפך את לב מצרים שישנאו אותם, והרי אין זה בכלל הטובות, ואדרבה הוא מקטין את עיקר טובת הגאולה ממצרים, שלא היו משתעבדים בהם מצד עצמם, אלא הקב"ה הפך לבם שישנאו אותם.

וביאר באופן נפלא, שבני ישראל רצו להידמות בחיצוניותם למצריים כדי שלא יעבידו אותם קשה, ושלל ירגישו שהם מובדלים מהם, אבל הקב"ה הכניס בלב המצריים שנאה גדולה לישראל, עד שקצו ומאסו בהם במש, ולא היה זה בגדר עונש שהרי לא חטאו, אלא בגדר שמירה שלא יתערבבו עמם, והיה זה רק לטובת ישראל שבזכות זה נגאלו, ולכן יש להודות על כך, מפני שזה היה עיקר הצלחתן של ישראל שישארו עם קדוש ומובדל בפני עצמן, ומה צמחה כל הגאולה.

"ויאמר מלך מצרים למילדת העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה" (א, טו).

פירש רש"י ששפרה זו יוכבד על שם שמשפרת את הולד, ופועה זו מרים שפועה ומדברת והוזה לולד כדרך הנשים המפייסות תינוק הבוכה.

לכאורה יש להבין, הרי אלו המיילדות היו יוכבד ומרים שהיו נביאות והיו במדרגות גבוהות ונעלות, ומדוע מבליטה התורה ומשבחת דוקא שהיו משפרות את הולד ומרגיעות אותו כשהוא בוכה.

ענה על כך הגאון ר' שמואל רוזובסקי זצ"ל, שעיקר שלימות האדם שעובד את ה' בכל כוחו, באותם תכונות וטבעים שחונן בהם, ובאמצעים אלו יכול הוא להגיע לשלמות ולדרגות גבוהות.

ואותן שתי נביאות בישראל, למרות מדרגתן הגבוהה, עיקר מעלתן היה באותו החלק המיוחד והעיקרי שבהן - בתורת נשים. ולכן כשבאה התורה לשבחן, שיבחה דוקא את אותן חלק מיוחד שלהן ואת התעסקותן בו במסירות נפש ובנאמנות.

להם את רוב צרכיהם, ומדוע אני שונה מהם. ענה לו הגביר, אתה לא בא רק אליי, אלא אתה עובר מודלת לדלת ומבקש מכל אחד מעט, ולכן אף אני נותן לך מעט כי אתה ממשיך הלאה ומבקש מעוד אנשים, אבל אלו שאני נותן להם את צרכיהם, הם לא מסתובבים כקבצנים מודלת לדלת אלא הם תלויים רק בי, לכן אין לי ברירה אלא לפרנסם בעצמי.

וכך גם אצל הקב"ה, שאם האדם מחזר על הפתחים, ומבקש מזה קצת וכזה קצת קצת קסף, ואז גם מבקש מהקב"ה, אז הוא מקבל רק קצת כי יש לו עוד מקומות שבהם הוא מבקש, אבל מי שתולה את בטחונו רק בה', ומבקש רק מהקב"ה, אז הוא נותן לו את כל מחסורו.

"ויאמר ה' אל משה במדבר לך שב מצרים" (ד, יט). למדו מכאן חז"ל (נדרים סה, א), שהמודר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו. ולכן ה' ציוה את משה דוקא במדבר לשוב למצרים, שיוכל להתיר את נדרו בפני יתרו חותנו שגדר בפניו שלא ישוב למצרים.

וכתב הר"ן, שטעם הדבר הוא מפני הבושה, והיינו שיתבייש מחבירו שהגדר היה להנאות ועכשיו רוצה שיתירו לו.

ויש להבין מדוע צריכים לכישרו אם רוצה להתיר את נדרו.

ביאר זאת הגאון ר' חיים זייצ'ק זצ"ל בעמקות מוסרית, שכל ענין הנדר הוא שהאדם שם מחסום לטבעו הגשמי, ומתעוררת בו שאיפה למרוד בתאוות הגוף ולשלוט עליהם, וכל שכן אם נדר להנאות אחרים, שהוא מרגיש שצריך הוא לנדר כדי לחייב את עצמו להתעלות.

ולאחר זמן הוא רוצה להתיר את נדרו, וכל זה מפני שכבר לא מרגיש את הדחף הרוחני להתעלות, ויורד הוא ממדרגתו שעלה, ורוצה להשתחרר מהמעלה הרוחנית אשר גודרת אותו. ולכן תננו לו חז"ל פתח ומקום שייבוש מפני חבירו, ואולי זה ישפיע עליו להישאר בנדרו ולהמשיך את עלייתו הרוחנית אשר התחיל בה, וניצוצי רגשות אלו יתנוצצו בו שנית ולא יתיר את נדרו.

ויש ללמוד מכאן, שאין להסתפק ברגעי עליה מועטים שזוכים אליהם לפעמים, ואין להתהלל ברגעי רוממות שמופיעים, כי "מי יעלה בהר ה'" הוא מתרחש לעיתים קרובות, אבל עיקר העבודה הוא "ומי יקום במקום קדשו", להישאר עם כל ההרגש והברק של ההתחלה גם לאחר זמן מה.

"תכבד העבדה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו

בדברי שקר" (ה, ט).

כתב המסילת ישרים (פרק ב, מדת הזהירות) "אחת מתחבולות היצר הרע וערמתו, להכביד עבודתו בתמידות על לבות בני האדם עד שלא ישאר להם ריוח להתבונן ולהסתכל באיזה דרך הם הולכים, כי יודע הוא שאלולי היו שמים לבם כמעט קט על דרכיהם, ודאי שמיד היו מתחילים להנחם ממעשיהם, והיתה החרטה הולכת ומתגברת בהם עד שהיו עוזבים החטא לגמרי.

והרי זו מעין עצת פרעה הרשע שאמר "תכבד העבודה על האנשים", שהיה מתכוין שלא להניח להם ריוח כלל לבלתי יתנו לב או ישימו עצה נגדו, אלא היה משתדל להפריע לבם מכל התבוננות בכח התמדת העבודה הבלתי מפסקת - כן היא עצת היצר הרע ממש על בני האדם, כי איש מלחמה הוא ומלמוד בערמימות, ואי אפשר למלט ממנו אלא בחכמה רבה והשקפה גדולה".

"ויגדל הילד ותבאנה לבת פרעה ויהי לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתוהו" (ב, י).

ופשוטו של מקרא הוא, שבתיה בת פרעה קראה לילד בשם "משה" כי משתה אותו מן המים.

אמנם ב"דעת זקנים" הקשה, שהלא בתיה היתה מצרית והיאך קראה את השם בלשון הקודש. ותיקן, שהיא קראה בלשון מצרי שם אחר שמשמעותו משה, והתורה תרגמה שם זה ללשון הקודש, וכ"כ במושב זקנים.

ובאכן עזרא כתב על אותו הדרך, וכתב שבתיה קראתו בשם "מוניוס".

ועוד כתב, שהיא למדה לשון עברי משבאו העבריות למצרים, וכמו שפרעה קרא ליוסף צפנת פענח בלשון עברי.

ובחזקוני הוסיף, שידעה לשון הקודש כיון שנתגיירה.

אמנם הוסיף החזקוני פירוש נוסף, שבת פרעה לא ידעה כלל לשון הקודש, אלא פשוטו של מקרא הוא כך, "ותקרא יוכבד את שמו משה, ותאמר לה בת פרעה מהו לשון משה, והגייה היא לה שהוא לשון המשכה, ואז אמרה בת פרעה יפה קראתו כן, כי מן המים משיתוהו.

וכן ביאר האברבנאל, והאר"ק להקשות על פירושו של האבן עזרא והראשונים, שאם בתיה קראתו בלשון מצרי "מוניוס" ואחר כך התורה החליפה את שמו ל"משה" בלשון הקודש, אם כן נוכל לומר כן בכל השמות הקדומים המוזכרים בתורה, כגון אדם וחווה, איש ואשה, וקין ושת ונח ופלו, ונאמר שהיו להם שמות בשפה אחרת והתורה שינתה את שמותם ללשון הקודש, ואם כן אין ראיה שהלשון העברי הוא השפה הקדומה בעולם וכדברי חז"ל שבה נברא העולם.

ועוד הקשה, שלא יתכן שבשני שפות יהיה משמעות למילים באותו אופן, ולכן הכריח שיוכבד קראה לבנה משה על שם הנס שבתיה משתה והוציאה אותו מן המים.

וברבינו בחי כתב, שהקדוש ברוך הוא נתן כן בלבד לקרא שם זה.

והנצי"ב בהעמק דבר ביאר באופן מחודש, שראה בשם הרב ר' שמואל במדינת בעהיים, שבלשון מצרי המילה "משה" משמעותה ילד, וילד המלך נקרא במדינה הילד, כי הוא וילד שנוול למדינה.

ומה שכתוב בטעם השם "כי מן המים משיתוהו" ביאורו הוא, שהוא טעם מדוע היא קראה לו כך בשם "ילד", כי הרי הוא כאילו נטבע במים, ואין לאביו ולאמו חלק בו ואני אם הילד.

ולפי זה אין שם "משה" מלשון "משיתוהו", אלא שהוא רק לשון דומה, ודרך לשון הקודש לכתוב לשון נופל על לשון, ובאמת הוא טעם מדוע קראתו בשם "משה" שביאורו הוא ילד, כיון שכאילו הוא נטבע במים.

והביא את שיטת רבינו שמחה (הובא בהגהות מיימוניות הנ"ל) שאף על פי שעיקר המצוה לקרוא כל פרשה ופרשה עם הצבור וכמו שמבואר בברייטא, אם לא עשה כן יכול להשלים את כל הפרשיות עד שמיני עצרת שבו גומרים הצבור לקרוא את התורה (והיא השיטה השנייה בשו"ע).

ודייק התרומות הדשן מדבריו שכתב שייכול להשלים בשמחת תורה שבו גומרים הציבור לקרוא את התורה, שסברתו היא שעיקר החיוב של שמו"ת הוא שכל אחד מישראל יקרא לעצמו את כל התורה מראש ועד סוף בכל שנה כמו שעושין הצבור, ולכן צריך לסיים ממש באותו היום שהם מסיימים.

וכתב שלפי זה אין צריך לקרוא שמו"ת על פרשה של יו"ט, שהרי קורא פרשה זו על הסדר במשך השנה.

אמנם לגירסת הערוך (והביא שכן פירש רבינו הנגאל) שרב ביבי רצה להשלים רק את הפרשיות שהיה אנוס בהם, ואף זאת אמרו לו שאין להשלים, על כרחך שסברתם היא שאין הטעם של חיוב שמו"ת הוא כדי להשלים ולקרא את כל התורה במשך ימי השנה, אלא טעם החיוב הוא שצריך כל אדם להיות רגיל במה שהציבור קורין (כעין הכנה לקריאת התורה).

ולפי זה חייב לקרוא שמו"ת אף על פרשה של יו"ט, וכן הוא בד' פרשיות, כדי להיות רגיל במה שהציבור קורין [כן נראה לבאר את דבריו עפ"י דברי הגר"א הנ"ל].

ולפי סברות אלו מבוארת מחלוקתם הטיב, שלשיטת רש"י ורבינו שמחה שגדר החיוב הוא לקרוא במשך השנה את כל התורה, ולכן רב ביבי רצה לקרוא הכל בשבת אחת, ועל זה אמרו לו שלכתחילה עדיף שיקרא כל שבת ושבת, אבל בדיעבד יכול להשלים עד שמיני עצרת, אבל לערוך ור"ח שטעם החיוב הוא כדי להיות בקי במה שהציבור קורין, אם כן אין טעם להשלים לאחר שעברה השבת, ולכן אמרו לרב ביבי שאינו יכול להשלים את הפרשיות שהפסיד מחמת אונסו ביומי דכלה, והיא השיטה הראשונה בשו"ע.

ה. בשו"ע (או"ח רפה, ז) פסק שאין צריך לקרוא פרשת יו"ט. ובמרמ"א הוסיף שנהגו לקרוא את ההפטרות.

והקשה המגן אברהם (יב) שלכאורה סברת הרמ"א להחמיר לקרוא את ההפטרות היא רק לפי שיטת ר"ח שצריך לקרוא מה שהציבור קוראין, ואם כן מדוע לא הגיה הרמ"א שצריך לקרוא גם פרשת יו"ט.

ותיקן המגן אברהם, שבהפטרות החמירו כרבינו הנגאל, משום שאם יעלה למפטיר יהיה צריך לקרוא ההפטרות, ולכן יש לחוש שיהיה בקי בהפטרות, וכמו שפסקו (שו"ע קלט, א) שבמקום שהמנהג שהעולה קורא בעצמו אסור לעלות עד שיקרא הפרשה בינו לבין עצמו פעמים ושלש.

ועיין שם במשנה ברורה (ג) שכתב שמצוה מן המובחר שגם העולה לתורה יכין את הפרשה אפילו שאינו קורא בקול, ולכן עדיף לקרוא שמו"ת בערב שבת שמו יעלה לתורה בשבת (וכן כתב בהגהות רא"מ הורביץ (ברכות) שזה הטעם לחיוב של שמו"ת, ועיין שם שביאר לפי זה מדוע מאריכין לו ימיו ושנותיו).

ו. בספר החינוך (בהקדמה) כתב, "ואחת מן המצוות והיא עיקר ויסוד שכולן נשענות עליו היא מצות לימוד התורה, כי בלימוד ידע האדם המצוות ויקיים אותן. ועל כן קבעו לנו חכמינו וזכרונם לברכה (ב"ק פב, א) לקרות חלק אחד מספר התורה במקום קיבוץ העם שהוא בית הכנסת, לעורר לב האדם על דברי התורה והמצוות, בכל שבוע ושבוע עד שיגמרו כל הספר. ולפי מה ששמענו רוב ישראל נוהגים היום לקרותו כולו בשנה אחת. ועוד חייבנו חכמינו וזכרונם לברכה לקרותו כל אחד ואחד מישראל בביתו בכל שבוע ושבוע כמו שקורין אותו במקום הקיבוץ, וזהו אמרם וזכרונם לברכה (ברכות ה, א) לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור, כדי שישכיל בדברים יותר בקרותו אותו בביתו".

ומבואר בדבריו שטעם החיוב לקרוא שמו"ת הוא כדי שיוכל להבין ולהתעמק בדברי התורה, והיא ענף ממצוות לימוד התורה.

וכן כתב הלבוש (רפה, א) שטעם לחיוב זה הוא כדי ובצל"ח (ברכות, שם) כתב, שענין קריאת כל התורה ב' פעמים מקרא ואחד תרגום הוא למען לא ישכח דבר, כי החוט המשולש לא במהרה ינתק על ידי שכחה, והיה תמיד על לבו.

א. "ואלה שמות בני ישראל" (א, א). כתב בעל הטורים, שתיבות אלו הם ראשי תיבות, ואדם אשר לומד הסדר שנים מקרא ואחד תרגום בקול נעים ישיר יחיה שנים רבות ארוכים לעולם. והוא על פי דברי הגמ' (ברכות ה, א) לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום, שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו.

וחיוב זה לכאורה הוא מדרבנן, אמנם בערוך השולחן (או"ח רפה, ב) כתב, שבודאי בשעה שתקן משה רבינו לקרות בתורה תקן גם כן תקנה זו שכל אחד יקרא שנים מקרא ואחד תרגום.

ב. ובגדר וטעם חיוב זה מצינו כמה שיטות בראשונים.

בשו"ת הראב"ן (פח) כתב חידוש גדול, שהחיוב של שמו"ת הוא רק לאדם יחיד שגר בכרך שאין לו מנין עשרה לקרוא קריאת התורה, והוא צריך לכיין ולקרות שמו"ת בשעה שהציבור קורין בבית הכנסת בעיר, וקורא שנים מקרא כנגד שנים שקורין בבית הכנסת (בעל קורא והעולה) ואחד תרגום כנגד מי שמתרגם.

ודייק זאת ממה שאמרו "עם הציבור" ואם קורא יחיד בביתו קודם שישמע בבית הכנסת מהו עם הציבור. ועוד הקשה, שאם שומע בבית הכנסת קריאת התורה מדוע צריך שיקרא לבד והרי יוצא בקריאת הש"ץ [ודבר זה תלוי אם יש חיוב על היחיד לשמוע קריאת], ועל כרחך שהוא חיוב רק על מי שלא שומע בבית הכנסת קריאת התורה.

והוסיף, שאף מי ששומע בבית הכנסת עדיף לקרוא לבד שמו"ת כיון שלפעמים לא מכוון לשמוע את כל קריאת התורה.

ובהגהות מיימוניות (תפילה יג, כה) תמה עליו, ממה שרבי צוה את בניו שלא יאכלו בשבת קודם שיקראו שמו"ת (מדרש המובא בתוס' ורא"ש בברכות), וודאי רבי שמע אף קריאת התורה בבית הכנסת.

וכן בדברי הראשונים מבואר שלא כדבריו, וכמו שכתב הרמב"ם (תפילה יג, כה) אף על פי שאדם שומע כל התורה כולה בכל שבת בצבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע סדר של אותה שבת שנים מקרא ואחד תרגום.

ג. מחלוקת נוספת מצינו בדברי הראשונים בגדר חיוב זה. ויסוד מחלוקתם הוא על מה שמבואר בברכות (שם) שרב ביבי רצה לקרוא שמו"ת בערב יום כיפור, ורב חייא בר רב מודפתי אמר לו שיש מצוה לאכול בערב יום כיפור ויש למעט בלימודו לשם כך (ולכאורה מוכח מכאן שיש מצוה לאכול כל היום שאם לא כן מדוע לא יכול גם לאכול וגם לקרוא שמו"ת). ואחר כך רצה רב ביבי להקדים ולקרא את השמו"ת, ואמר לו ההוא סבא, שמבואר בברייטא שבלבד שלא יקדים ושלא יאחר.

ונחלקו הראשונים איזה פרשיות רצה רב ביבי לקרוא, רש"י פירש שרצה לקרוא שמו"ת של כל השנה, אולם הערוך (מובא בהגהות) פירש, שרצה להשלים שמונה פרשיות של חודשי אלול ואדר שהיה טרוד בדרשות ללמד הלכות החג והיה אנוס מלקרוא בשבתות אלו שמו"ת. ויש כמה נפ"מ ביניהם.

שהנה כתב בשולחן ערוך (שם, ד) מצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת, ואם לא השלים קודם אכילה ישלים אחר אכילה עד המנחה, וי"א עד רביעי בשבת, וי"א עד שמו"ע (דהיינו בשמחת תורה, שאז משלימים הצבור).

וכתב על זה בביאור הגר"א וז"ל: וי"א עד שמו"ע - שם בברכות סבור לאשלומוהו כו' תנא כו' והיינו לכתחילה, ויש גורסין לפרשיות דכלה ר"ל של יומי דכלה שהיה טרוד ולא היה יכול לקרותן לפי זה משמע כסברא ראשונה.

וביאור דבריו הם (כפי שביאר בספר דמשק אליעזר), שלשיטת רש"י רב ביבי רצה לקרוא את כל פרשיות התורה לכתחילה, ועל זה אמרו לו שבברייטא כתוב שלא יעשה כן לכתחילה, אבל בדיעבד משמע שאפשר לקרוא את כל הפרשיות בפעם אחת ולהשלים עד שמיני עצרת, אבל לגירסת הערוך שרב ביבי עשה כן רק מחמת אונסו שלא יכל לקרוא שמונה פרשיות של יומי דכלה, ועל זה אמרו לו שמבואר בברייטא שאף באונס אין יכול להשלים, ואם כן זו השיטה הראשונה שאפשר לקרוא רק באותה השבת.

ד. ועוד נפ"מ יש ביניהם, מה שכתב לדון בתרומות הדשן (כג) האם צריך לקרוא שמו"ת על קריאה של יום טוב.